

О. П. Бусько

«Фарбований Лис» Івана Франка. Літературна казка

- Мета:** розповісти учням про Франка-казкаря; вчити учнів робити висновки літературознавчого характеру; розвивати навички самостійного опрацювання художнього твору; вчити творчо підходити до аналізу художнього твору; удосконалювати техніку виразного читання, вміння читати казку в особах; обговорити риси характеру головного героя казки; вчити дітей культурі дискусії.
- Обладнання:** текст казки І. Франка «Фарбований Лис», портрет Івана Франка, плакати з афоризмами до теми, аудіозаписи української народної музики, плакат «Індійські мотиви казки «Фарбований Лис» Івана Франка».
- Тип:** сприйняття та засвоєння нових знань.
- Форма:** урок — літературне дослідження.

Перебіг уроку

- I. Організаційний момент. Повідомлення теми, мотивація навчальної діяльності.
- II. Сприйняття і засвоєння нових знань.

➤ *Пояснення вчителя.*

1. Розповідь про Івана Франка-казкаря і дитячого письменника (спогади доньки письменника Ганни Франко-Ключко, збірка казок «Коли ще звірі говорили»).

➤ *Визначення жанру «Фарбованого Лиса» (інформаційна компетентність).*

Теорія літератури: казка, народна казка, літературна казка, види казок за змістом, структура казок.

Казка — захоплююча розповідь про вигадані події і явища, які сприймаються і переживаються як реальні, у якій діють фантастичні незвичайні герої.

Структура казок

1. Зачин.
2. Основна (розповідна) частина.
3. Кінцівка (казка завжди має щасливий кінець, Добро завжди перемагає Зло).

За змістом казки поділяють на:

- казки про тварин (найдавніші);
- фантастичні казки (поєднують міфічне, фантастичне і героїчне);
- соціально-побутові казки (мотиви з повсякденного життя).

➤ *Складання таблиці за сюжетом казок (інформаційна компетентність).*

10 оповідання 1-ої книги «Панчатантри»	Казка «Фарбований Лис» Івана Франка
1. У лісі жив шакал Чандарава.	1. У лісі жив хитрий Лис Микита.
2. Від голоду він подався до лісу.	2. Похвалився, що в білий день на базарі вкраде курку.
3. Сутичка з собаками по дорозі до міста.	3. Лис у передмісті, сутичка з собаками.
4. Рятуючись, скочив у казан із синьою фарбою.	4. Рятуючись, скочив у казан із синьою фарбою.
5. Шакал у лісі — переполох; його хутро синє, як у бога Шіви.	5. Лис у лісі — переполох.
6. Шакал каже, що створений Брахманом і помазаний на царство.	6. Лис каже, що виліплений Святим Миколаєм із небесної глини і помазаний ним на царство.
7. Царювання шакала, нові порядки, вигнання шакалів.	7. Лис — добрий цар.
8. Чандарава почув завивання шакалів, сам завив і цим виказав себе.	8. Микита почув завивання молодих лисичок, сам завив і виказав себе.
9. Шакала роздерли на дрібні шматки за ошуканство.	9. Микиту роздерли на дрібні шматки за ошуканство.
10. Заключний вірш — мораль.	10. Приповідка: «Пізнався, як на фарбованім лисі».

➤ *Слово вчителя.*

Мандрівні сюжети характерні для багатьох літератур, не лише індійської чи української. Про подібного ж персонажа читаємо у Й. В. Гете «Рейнеке-Лис», Ш. Перро «Кіт у чоботях».

➤ *Складання плану казки (інформаційна компетентність).*

За розвитком дії казку можна умовно поділити на три частини:

- I. Життя Микити до пригоди у місті.
- II. «Чудесне» перетворення.
- III. Царювання Лиса Микити і розвінчання його «культу».

➤ *Бесіда за питаннями (інформаційна компетентність).*

1. Знайдіть і зачитайте в тексті уривок, де ми вперше зустрічаємось з Лисом. Яким постає перед нами Микита?
2. Знайдіть і зачитайте уривок, як поводить ся Лис Микита в місті? Яким тут постає він перед нами?
3. Порівняйте поведінку Микити у I і II частинах казки. Чи однаково поводить ся Лис у місті й у лісі між звірями?
4. Прослухайте уривки з музичних творів. Спробуйте дібрати мелодію до уривка «Лис Микита у місті». (Поясніть, чому саме цю мелодію ви обрали? Обґрунтуйте свій вибір!)
5. Знайдіть у тексті уривок, де описано «чудесне» перетворення Микити. Зачитайте.
6. Знайдіть у тексті і зачитайте уривок, де описана поведінка Микити при зустрічі з Вовком (тобто момент, коли Лис зрозумів, що Вовк його боїться). Зачитайте в особах (намагайтесь передати голосом, інтонацією ту зверхність, поблажливість, з якою хитрий Лис звертається до Вовка).
7. Зверніть увагу на мову казки, її народність. Якими засобами Франко зумів їх передати? (Використання фразеологізмів, власне української лексики; опис поведінки звірів: мавпа Фрузя знімає вроки; згадка про Святого Миколая; гурт звірів нагадує українських селян).
8. Чи змінився Микита, ставши Царем звірів? Чому?

➤ *Гра «Добери афоризм» (саморозвитку й самоосвіти).*

Афоризм — стислий, влучний і легкий для запам'ятання вислів, що в яскравій формі виражає глибоку думку.

Доберіть такий афоризм, який, на вашу думку, підходить до характеристики образу Лиса Микити, твору загалом, окремого епізоду чи головної думки казки.

9. Чому, на вашу думку, звірі викрили брехню Микити? Пригадайте прислів'я, приказки про викриття брехні (наприклад, шила в мішку не втаїш тощо).

10. Отож, проаналізувавши казку, підсумуємо: яким є Лис Микита (узагальніть і систематизуйте)?

Облесливий, брехливий, лінивий, користолюбний, лицемірний, хвалькуватий, хитрий = розумний??? (Обговорення).

11. Головними дійовими героями казки є звірі. Але чи є лицемірство, користолюбність, брехливість і т. ін. рисами характеру справжніх (живих) звірів? Ні! То кого ж має на увазі автор, про кого він пише, чиї вади висміює? (Людські вади і людей.)

Теорія літератури: персоніфікація (від лат. особа — роблю) — уподібнення неживих предметів чи явищ природи людським якостям.

12. Як ви думаєте, як ставиться розповідач до свого літературного персонажа (обговорення).

III. Пояснення домашнього завдання (диференційоване).

1. Намалюйте малюнки до казки (до сюжету, до образу Лиса Микити чи звірів) — *полікультурна компетентність*.

2. Складіть усний твір-опис Лиса Микити (*компетентність саморозвитку й самоосвіти*.)

3. Придумайте іншу кінцівку казки. Наприклад, палку промову-захист-виправдання Лиса Микити (для творчих учнів) — *компетентність продуктивної творчої діяльності*.

Афоризми до казки «Фарбований Лис» Івана Франка

- Не має бути щось одне на серці, а інше — на вустах.
- Не осуджуй брата навіть подумки, пам'ятай про власні гріхи, тоді й тебе Бог не осудить.

Лука Жидята

- У кого ризи світлі, у того й мова чесна.

Володимир Мономах

- Неправді властиво не стояти на одному місці.

Іван Вишенський

- Все те, що буде зроблене проти, на твою ж таки голову і впаде.

Богдан Хмельницький